

Article History

Received / Geliş
30.12.2019

Accepted / Kabul
30.01.2020

Available Online / Yayınlanma
31.01.2020

THE COMPARISON OF THE MATTER OF HUNGRINESS BETWEEN THE WORKS OF HER ŞEY GEÇİP GİDER OF VASİLİ GROSSMAN AND SALKIM SÖĞÜTLERİN GÖLGESİNDE OF FIRAT SUNEL¹

VASİLİ GROSSMAN'IN HER ŞEY GEÇİP GİDER VE FIRAT SUNEL'İN SALKIM SÖĞÜTLERİN GÖLGESİNDE ADLI ESERLERİNDE AÇLIK KONUSUNUN KARŞILAŞTIRILMASI²

Ali GÜLTEKİN³

Necmiye Aşım PARLAKYILDIZ⁴

Abstract

In the Works of Her Şey Geçip Gider of Vasili Grossman and Salkım Söğütlerin Gölgesinde of Fırat Sunel, it is narrated the events occurred in a period of the history. During these events, the authors have narrated very good to their readers the matter of hungriness occurred in either The Second World War or the period of kolkhozization enforced within the frame of economic policies of Stalin period in Russia. In addition to these, while Turkish author Fırat Sunel has depicted in his work the hungriness experienced by Ahıska Turks during the exile in 1944, Soviet author Vasili Grossman too has described in his work the hungriness occurred in Ukraine in 1932. However, the purpose of this study entitled "The Comparison of The Matter of Hungriness Between The Works of Her Şey Geçip Gider of Vasili Grossman and Salkım Söğütlerin Gölgesinde of Fırat Sunel" is to reveal how the authors approach the matter of hungriness occurred in USSR and if there are similarities and differences between these two authors' narrations. The research subject of the study is tried to analyze through eclectic and mostly sociological analysing method by considering comparative literature data.

Key Words: Vasili Grossman, Fırat Sunel, kolkhoz, hungriness, comparison.

Özet

Vasili Grossman'ın Her Şey Geçip Gider ve Fırat Sunel'in Salkım Söğütlerin Gölgesinde adlı eserlerinde tarihin bir döneminde yaşanan olaylar anlatılmaktadır. Yazarlar okuyucularına tarihin bu döneminde gerçekleşmiş olan olaylar sırasında, gerek II. Dünya Savaşı ve gerekse Stalin dönemi Rusyası'nda gerçekleştirilen ekonomi politikaları çerçevesinde uygulanan kolhozlaştırma sürecinde yaşanmış olan açlık konusunu gayet güzel bir şekilde aktarmışlardır. Bunlara ilaveten Türk yazar Fırat Sunel, eserinde Ahıska Türkleri'nin 1944 yılındaki sürgün yolculuğu sırasında yaşadıkları açlığı, Sovyet Rus yazarı Vasili Grossman ise eserinde 1932 yılındaki Ukrayna'da yaşanan açlığı resmetmiştir. Bununla birlikte, "Vasili Grossman'ın Her Şey Geçip Gider ve Fırat Sunel'in Salkım Söğütlerin Gölgesinde Adlı Eserlerinde Açlık Konusunun Karşılaştırılması" başlıklı bu çalışmanın amacı; yazarların Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (S.S.C.B.)'de yaşanmış olan açlık konusunu ne şekilde ele aldıklarını ve aralarında benzerliklerin ve farklılıkların bulunup bulunmadığını göz önüne sermektir. Çalışmanın araştırma konusu karşılaştırmalı edebiyat bilimi verileri dikkate alınarak eklettik yöntem ve daha ziyade toplumbilimsel inceleme yöntemi ile incelenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vasili Grossman, Fırat Sunel, kolhoz, açlık, karşılaştırma.

¹ This paper is derived from the doctoral thesis of Necmiye Aşım Parlakyıldız called "The Comparison of The Historical Period (1930-1953) Between The Works of Her Şey Geçip Gider of V. Grossman and Salkım Söğütlerin Gölgesinde of F. Sunel"

² Bu makale Necmiye Aşım Parlakyıldız'ın "V. Grossman'ın Her Şey Geçip Gider Ve F. Sunel'in Salkım Söğütlerin Gölgesinde Eserlerinde Tarihsel Dönemin (1930-1953) Karşılaştırılması" adlı doktora tezinden türetilmiştir.

³ Prof. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü agulteki@ogu.edu.tr

⁴ Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Karşılaştırmalı Edebiyat Bölümü aysimpar@gmail.com

Giriş

Tarihsel roman yazma eylemi; tarihin bir döneminde gerçekleşmiş olan olayları kurgusal düzlemde de olsa ele alıp bu olayları özüne zarar vermeden âdeta yeniden yaratma eylemi olarak görülebilir. Yazarlar da hiç kuşkusuz bu durumun bilincindedirler. Rus edebiyatı yazarlarından Vasili Grossman'ın *Her Şey Geçip Gider* ve Türk edebiyatı yazarlarından Fırat Sunel'in *Salkım Söğütlerin Gölgesinde* adlı eserleri birer tarihsel romandır. Bu çalışmada Türk ve Rus edebiyatından iki yazarın söz konusu romanları temel alınarak edebiyatta açlık konusunu ne şekilde ele aldıklarını incelemek önem arz etmektedir. Dolayısıyla, "Vasili Grossman'ın *Her Şey Geçip Gider* ve Fırat Sunel'in *Salkım Söğütlerin Gölgesinde* Adlı Eserlerinde Açlık Konusunun Karşılaştırılması" başlıklı bu çalışmanın konusu; hem II. Dünya Savaşı nedeniyle, hem de Stalin dönemi Rusyası'nda gerçekleştirilen ekonomi politikaları çerçevesinde uygulanan kolhozlaştırma süreci sonucunda ortaya çıkmış olan açlığın ve bunlara ek olarak 1932 yılında Ukrayna'da yaşanmış olan açlığın ve de Ahıska Türkleri'nin 1944 yılındaki sürgün yolculuğu sırasında yaşadıkları açlığın yazarlarca gerçeğin özüne dokunmadan kısmen kurgusal da olsa ne şekilde işlendiğini ortaya koyuştur.

Vasili Grossman'ın *Her Şey Geçip Gider* ve Fırat Sunel'in *Salkım Söğütlerin Gölgesinde* adlı eserlerinde açlık konusunu anlatan çok sayıda örneğe rastlanmıştır. Söz konusu romanlar Stalin dönemi Rusyası'nda yaşanmış olan olayları bu olayların özüne zarar vermeden yani bu olayların özünü değiştirmeden kurgusal da olsa oldukça gerçekçi bir şekilde resmetmişlerdir. Her iki yazar da, S.S.C.B.'de nice hayatların, yanlış bir şekilde uygulanıp yürürlüğe girmiş olan politikalar sonucunda nasıl karardığını oldukça çarpıcı bir kurguyla sunmuşlardır. Bununla birlikte söz konusu romanlar elbette sadece açlık konusu ile sınırlı değildir. Yazarlar o dönemde yaşanmış olan her türlü olayı yazar olma sorumluluklarının kendilerine yüklediği görev bilinci içerisinde gayet edebî bir dille kaleme almışlardır.

Çalışmanın amacı; yazarların S.S.C.B.'de yaşanmış olan açlık konusunu ne şekilde ele aldıklarını ve aralarında benzerliklerin ve farklılıkların bulunup bulunmadığını göz önüne sermektir. Söz konusu çalışma karşılaştırmalı edebiyat bilimi verileri dikkate alınarak eklettik yöntem ve daha ziyade toplumbilimsel inceleme yöntemi ile incelenmiştir. Bundan başka bu çalışmanın ilgili alanda yapılacak olan başka araştırmalara katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Bununla birlikte, 1922-1953 yılları arasında önce Sovyetler Birliği Komünist Partisi Genel Sekreteri görevini yürüten, sonrasında ise S.S.C.B. başkanlığı yapmış olan Josef Stalin (1879-1953) tarafından 1930-1950 yılları arasında uygulanan diğer politikaların yanısıra, ekonomi alanında uyguladığı yanlış politikalar yüzünden ortaya çıkan kıtlık sonucu yaşanan açlık konusunu Sovyet yazar Vasili Grossman'ın ve Türk yazar Fırat Sunel'in gözünden nasıl kaleme alındığını merak ediş bu çalışmanın yapılmasını teşvik eden düşüncedir. Gürsel Aytaç'a göre "Komparatistik çalışmaları en yaygın şekliyle ortak konu ve motif ağırlıklı olarak yapılır" (Aytaç, 2003, s. 87). Bu çalışmada Grossman'ın ve Sunel'in farklı zamanlarda yaşamış ve eserlerini aynı dönemde vermemiş olmalarına rağmen çalışmalarında ortak konu ve motifler göze çarpmaktadır. Her iki eser de; yukarıda sözü edilen yıllarda yaşanmış olan ve belleklerde insanlığın trajik dönemi olarak kalan dönemi çok iyi bir şekilde özetler durumdadır.

1. Vasili Grossman'ın *Her Şey Geçip Gider* ve Fırat Sunel'in *Salkım Söğütlerin Gölgesinde* Adlı Eserlerinde Açlık Konusunun Karşılaştırılması

1924 yılında Lenin'in ölümünden sonra iktidara gelen Stalin'in de, kendisinden önceki iktidarların döneminde uygulanmaya başlanmış olan tarımın zorla kolektivize ediliş

programını ve sanayileşme programını devam ettirdiği görülmüştür. Hiç kuşkusuz büyük çapta gerçekleştirilmiş olan tasfiyeler ve açlık onun dönemini Lenin'in iktidarı döneminden farklı kılan en önemli unsurlardır. O dönemde halka yaşatılan açlık özü itibariyle aslında bir şiddet biçimidir daha da kötüsü bir kıyım, hem de toplu bir kıyımdır. Konuyla ilgili olarak aşağıdaki alıntıda yer alan bilgiler kayda değerdir:

Şiddet için ölçü yoktur. Buna kurban gidenlerin sayısı düzineleri değil, milyonları bulmuştur. 1932-33 senelerinde üç milyon Ukrayna köylüsü açlık cezasına çarptırılmışlardı. Yapılan temizleme hareketlerinde, onbinlerce kişi kurşuna dizilmiş, yüzbinlerce kişi hapishanelere tıkmış ve milyonlarca kişi de N.K.V.D. ajanları tarafından kaçırılmış ve öldürülmüştür (Burnham, t.y., s. 58).

Yine konuyla ilgili olarak Gallo'nun görüşlerini de aktarmakta yarar vardır:

1931-1932 yıllarında korkunç bir açlık bütün bölgeleri vururken, sadece kırsal dünyaya değil, fakat aynı zamanda S.S.C.B.'nin tamamına da acı çekmekten başka bir şey getirmemiş olan zorlu kollektifleştirme politikası var olan şeyi yıkıp yok etti. Milyonlarca köylünün bu açlığın kurbanı olduğu tahmin edilmektedir (Gallo, 2001, s. 583).

1932-1933 yılları arasında Ukrayna'da yaşanan ve Holodomor olarak adlandırılan büyük açlık ve kıtlık yüzünden ölen insanlar nedeniyle, Ukrayna Parlamentosu 28 Kasım 2006 tarihinde S.S.C.B. döneminde gerçekleştirilmiş olan bu insanlık dışı olayı Ukrayna Halkı'na yapılmış bir soykırım olarak kabul etmiştir:

1926-1936 yılları arasında Stalin göçebe halkları zorla yerleşik hayata geçirme kararı alır. Alıştıkları hayatın dışında yeni ve farklı bir hayatı yaşamaya zorlanan, hayvanları ellerinden alınan insanlar, nasıl geçineceklerini bilememiş ve açlık felaketiyle karşı karşıya kalmışlardır. 1920'li yılların başında kışın şiddetli ve uzun olması ve Sovyet yönetiminin baskıcı politikalarla halkın geleneksel yaşamına müdahale etmesi, açlık felaketine sebep olmuştur. Kırım, Ukrayna, İdil-Ural bölgesi ve Kazakistan'ı etkileyen açlık felaketinde çok sayıda insan ve hayvan ölmüştür. 1930-1933 yılları arasında meydana gelen açlık ve kıtlık daha büyük olmuş ve bu kıtlık sırasında daha fazla insan ölmüştür. Ukrayna Parlamentosu, bu açlığın Sovyet rejimi tarafından yapay olarak oluşturulduğunu belirterek, 28 Kasım 2006 tarihinde, Stalin döneminde yaşanan açlığı 'soykırım' olarak kabul etti. 1930-1933 yılları arasında meydana gelen açlık felaketinde nüfusunun üçte birine tekabül eden yaklaşık 10 milyon Ukraynalı ölmüştür. Aynı dönemde açlık felaketine uğrayan ikinci ülke olan Kazakistan'da da 2.230.000 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu sayı yaklaşık olarak o tarihlerdeki Kazak nüfusunun yarısına tekabül etmektedir (Buran, 2016, s. 62-63).

Açlık temasını her iki romanın da yazarı oldukça dramatik sahnelerle sunmuşlardır okuyucularına. Hakikaten insan bu romanları okurken o dönemde yaşanan açlık ve tabii ki beraberindeki susuzluk durumunu sanki kendisi de yaşıyor gibi olmaktadır, yani kurgulanan ve resmedilen bu sahnelerden etkilenmemek mümkün değildir. Şu durumda her iki roman da Stalin dönemini anlattığına göre söz konusu romanlarda açlık temasının lâyıkıyla ele alındığı görülmektedir. Söz gelimi Fırat Sunel'in romanının 'Ahıska' adlı bölümünde o zaman dilimi içerisindeki Ahıska tanıtılırken beraberinde ülkenin bütününde olduğu gibi savaş nedeniyle o bölgede yaşanan kıtlık da resmedilmiştir:

Yetiştirilen buğday, mısır gibi tahıl ürünlerinin tamamına yakını cephedeki askerler için kullanılırdı. Köylülerin az miktarda bu ürünlerden almalarına izin verilirdi. Patatesin de az bir kısmı alıkoyulabilir, gerisi yine cephedeki askerlere giderdi. Askerlere tayın olacak dayanıklı ürünlerin sıkıntısı yaşanırken, kayısı ve elma ağaçlarının meyvelerini taşıyamayan dalları kırılır, meyveler çürür giderdi. Onları toplayıp kurutacak adam kalmamıştı köylerde. Herkes tahıl ve patates tarlalarında

çalışıyor; şanslı olanlar, kendi yetiştirdikleri bir sepet ürünü pazara götürüp satıyordu. Harp zamanı köyde yaşayanların durumu şehirdekilere göre daha iyiydi. Büyük kuyruklar yoktu buralarda. Toprağa çekirdek atılsa, azık olarak geri dönüyordu. Ama çekirdeği toprağa atacak eller artık cephede silah tutuyordu. Harp her şeyi sülük gibi emip bitirmişti. Bereket kalmamıştı. Eski bolluk günleri artık hafızalardan bile kazınmıştı. Hepsinin oğlu, kardeşi, kocası, cephede olan bir yakını vardı. Onlar aç kalmasınlar diye gecelerini gündüzlerine katarak kolhozun tarlasında çalışıyorlardı (Sunel, 2011, s. 20-21).

Her ne kadar Rusya'nın bütününde olduğu gibi savaş nedeniyle ve de aslında rejimin baskısı sonucu oluşan açlık -ki bunun başlıca nedenlerini kollektivizasyon ve çalışma kamplarına yapılan sürgünler oluşturmaktadır- yukarıdaki alıntıdan da anlaşılacağı üzere Ahıska'da yoğun bir şekilde yaşanmamıştır. Bunu da şu cümlelerden anlamaktayız: “*Harp zamanı köyde yaşayanların durumu şehirdekilere göre daha iyiydi. Büyük kuyruklar yoktu burada.*”

Fırat Sunel'in romanının 'Geçmişe Veda' adlı bölümünde köyün öğretmeni Vitali Aramyan Ahmet Ağa ile sohbet etmektedir. Bu sohbet sırasında Aramyan Petrograd'da hem devrim zamanında, hem de Birinci Dünya Savaşı sırasında olumsuz hava koşullarıyla birlikte yaşanan sefaleti ve açlığı dile getirmektedir:

Çarlık sonunu getiremeyeceği bir savaşın içine girmişti. Taşrada, köylerde, kazma, kürek tutması gereken ellere silah tutuşturulmuş, insanlar başkalarının savaşı için cepheye gönderilmişlerdi. Petrograd gibi büyük şehirlerin kışları cepheye sürülmek için bekleyen üniformalı köylülerle doluydu. Tarlaları ekip biçebilecek nüfus cepheye heba olurken, insanlar açlık ve kıtlık çekiyorlardı. İşleyecek ham maddeye aç fabrikaların bacalarını tüttürmeye çalışanlar ise çaresiz kadınlar ve cılız çocuklardı. Halk ekme bulamazken, toplanan tahıllar iyilerin beceriksizliği, kötülerin yolsuzlukları yüzünden ambarlarda küflenip çürüyor, şehirlere sevk edilemiyordu. Ambarlardan çürümüş buğdayları çalmak isteyen insanlar ise, açlıklarının bedelini darağaçlarında yan yana sallanarak ödüyorlardı. Dondurucu soğuktaki uzun ekme kuyrukları çoğu zaman kargaşaya dönüşüyor, sıra kendilerine geldiğinde ekme kalmadığını duyanlar galeyana gelerek ortalığı kırıp döküyorlardı. Açlık midelerini kemiriyor, yıllardır bitmek bilmeyen harp canlarını bezdirirken, sürekli yükselen fiyatlar nedeniyle halk dondurucu soğuklarda yakacak parası bulamıyor, en küçük ihtiyaçlarını bile karşılayamıyordu. Hastalıktan kırılan çocuklar kitleler halinde can veriyorlardı. Bütün bunlar halkın tahammül sınırını çoktan aşmıştı ve en küçük bir kargaşa büyük olaylara, çatışmalara dönüşüveriyordu. Çalışsa da çalışmasa da aç olan işçilerin grevleri her yere sığıyor, zaten kısıtlı olan üretim durma noktasına geliyordu. Başını devekuşu gibi kuma gömüp, Rasputin gibi bir şarlatanın etkisindeki Çariçe Aleksandra'nın gözünden olayları görmeyi tercih eden Çar Nikolay ise, toplumun kaynayan kazana dönüştüğünü algılamaktan ve çözüm bulmaktan acizdi. Her gün daha çok insan cepheye ölüyor, her gün ekme kuyrukları daha fazla uzuyor, ama daha az insan evine ekmele dönme ayrıcalığına sahip olabiliyordu (Sunel, 2011, s. 108-109).

Görüldüğü üzere bu içler acısı manzara karşısında Çar Nikolay'ın yaptığı tek şey ise, olan biteni algılayamamaktan ötürü sadece oturup izlemek ve bütün bunlara hiçbir şekilde çözüm bulamamaktır. Vitali Aramyan, Ahmet Ağa ile sohbet etmeye devam etmektedir. Aramyan sohbet sırasında Petrograd'da yaşanan sefaleti ve açlığı bu sefer 23 Şubat Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Nevsky Bulvarı'nda yapılan yürüyüşler çerçevesinde resmeder:

O gün 23 Şubat Kadınlar Günü'ydü. Petrograd'ın dokuma fabrikasında çalışan, genç yaşlı bütün kadınlar, çocuklarıyla birlikte sokaklara dökülmüştü. Nevsky Bulvarı'na doğru yürümeye başladılar. Sadece meydandan değil, bulvarı kesen ara caddelerden, kentin güneyindeki fabrikalardan akın akın kadınlar bulvara geliyorlardı. Hepsisi perişan durumdaydılar. Yeterince beslenememekten yüzleri soluktu. Soğuk ve açlığın zayıf düşürdüğü bedenlerini hastalık sarmıştı. Kimi öksürüyor, kimi sendeliyordu. Yaşlı olanlar, dermansız bacaklarında bütün güçlerini toplayarak geldikleri bulvarda daha genç olanların kollarına girmiş yürümeye çalışıyorlardı. Bütün gün kumaş dokuyan bu kadınların kendi kılık kıyafetleri acınacak haldeydi. Bu kadınları Nevsky Bulvarı'na sürükleyen ise Kadınlar Günü değil, açlıktı. En zor koşullar altında fabrikalarda çalışıp evlerine ekmek götüremeyen, çocuklarının açlıktan ölüp gitmesini çaresiz seyretmek zorunda kalan kadınlar, halkın artık bir bomba gibi patlamak üzere olduğunun habercisiydiler (Sunel, 2011, s. 109-110).

Bundan başka, Fırat Sunel romanındaki 'Bilinmeyene Doğru' adlı bölümünde açlık ve susuzluk temalarını okuyucuya kırk gün süren sürgün yolculuğunun etrafında oldukça dramatik sahnelerle anlatmıştır. Sözgelimi, sürgün yolculuğunun başlangıcında, hiç kimse daha sonradan açlıkla mücadele edeceğinin farkında değildir:

Herkes gibi, evlerinden aldıkları yiyeceklerin büyük bir kısmını geride bırakmak zorunda kalmışlardı. Askerler üç günlük nevale alın demişlerdi pek çok köyde. Yanlarındaki yiyecek zaten üç günden fazlası için yeterliydi. Aç kalacaklarından endişe etmediler. Getirdikleri yiyecekleri ortaya koyuyor, hep birlikte paylaşıp yiyorlardı. Yemek sorun değildi ama su getirmek kimsenin aklına gelmemişti. Susuzluktan damakları yapışmış, dudakları çatlamıştı. Bir ara şiddetli bir yağmur yağdı, sesi kırbaç gibi vagonların tepesinde şaklıyordu. Su sesi hepsinin susuzluğunu kabarttı. Çocuklar «Su!» diyerek ağlıyorlardı. Ama dışarıda boşa akıp giden suyun sesini dinlemekten başka yapabilecekleri birşey yoktu. Gözlerini dayayıp dışarısını seyrettikleri tahtaların deliklerine bu kez minik dillerini sokarak, yağmur damlalarıyla susuzluklarını gidermeyi umuyorlardı (Sunel, 2011, s. 349).

Alıntıda betimlenen bu sahneden de çok açık bir şekilde anlaşılmaktadır ki, insan aç ve susuz kaldığı zaman ilk etapta aklına gelen ilk şeyi yapmak istemektedir. Bundan başka yine sürgün yolculuğu sırasında yaşanan susuzluğu anlatan oldukça dramatik bir sahne de, Sunel'in romanındaki 'Bilinmeyene Doğru' adlı bölümde trenin Bakü'de vermiş olduğu mola sırasında yaşanır:

«Ne olur biraz su verin!» diye yalvardı Esmâ ana. Kavruk askerin gözleri şaşkınlıkla fal taşı gibi açıldı: «Sizin özünüz de Azerbaycanlıdır?» «Ahıskalıyız biz, Türk'üz. Senin gibi Türk'üz hem de Müslüman'ız elhamdülillah» diye cevap verdi Mustafa Ağa. Azeri askerin üzüntüden kaşları hepten düştü. «Sizi sürgün eyirlar ha? Sibira aparırlar?» Kimse cevap vermedi. Azerbaycanlı kadınların güğümlerle vagonların arasında dolaşıp dağıttığı suyu kana kana içtiler. Boşalan güğümler doldu geldi, çektikleri susuzluğun acısıyla onu içlerinde depolamak ister gibi yine içtiler. Heydar asker gibi, suyu kadınlar da onların Türkçe konuşmalarından çok etkilenmişlerdi. Trendekilere başka yardımları olamayacağını biliyor, hiç olmazsa yeteri kadar su içebilsinler diye çırpınıyorlardı. Güğümün dibinde çok az su kalınca, «İç balam, men yena sene su getiracam» dedi Ömer'e yaşlıca biri (Sunel, 2011, s. 352-353).

Sürgün yolculuğu sırasında susuzluk çeken insanlar bu mola sayesinde susuzluklarını gidermişler, ancak kendilerini nasıl bir sonun beklediğini bilmeden yolculuklarına devam etmişlerdir.

Vasili Grossman ise o da tıpkı Fırat Sunel gibi eserindeki açlık ve susuzluk temalarını okuyucuya oldukça dramatik, ancak Sunel'e nazaran biraz daha belgesel nitelikte resmetmiştir.

Vasili Grossman, sözkonusu romanının 14. bölümünde kulakların tasfiyesi sonrasında oluşan durumu, romanın diğer önemli kahramanlarından biri olan Anna Sergeyevna'nın ağzından okuyucusuna şöyle aktarmaktadır: “Hayır kulakların tasfiyesi sırasında açlık yoktu, sadece ekili alanlar azalmıştı. Açlık ise 1932'de başladı, kulakların topraklarının kamulaştırılmasından iki yıl sonra” (Grossman, 2013, s. 137-138).

Yukarıdaki alıntıda Anna Sergeyevna'nın ağzından yapılan itiraf aslında bize kendisinin aktivist olarak görevlendirilmesi sonucu olayları daha yakından gözlemleyebilme şansını elde ederek sistemi ve sistemin işleyiş şeklini, dolayısıyla sistemin içerisindeki yanlışlıkları da içeriden görebildiğinin bir tür ispatıdır. Kısacası Anna Sergeyevna, köylerdeki açlığın acımasızca ve aşama aşama nasıl organize edildiğini görmüş ve 1932-1933 yıllarında Ukrayna'da yaşanmış olan ve Holodomor olarak adlandırılan büyük açlığın canlı tanığı olmuş bir Sovyet vatandaşıdır.

Stalin, iktidarı döneminde 1931 yılının sonbaharında Ukrayna'da tahıl açısından zenginlik arz eden bölgelerde yaşayan köylülerin ellerindeki bütün tahıl ürünlerinin toplatılması emrini vermiş ve bunun üzerine 1932 yılının ilkbaharında müthiş bir açlık yaşanmıştır. Romanın 14. bölümünde Aktivist Anna Sergeyevna kulakların mallarına el koyulmasından sonraki durumu şöyle dile getirmektedir: “Bizler kulakların yazgısından daha kötü bir şey olamayacağını sanıyorduk. Ne kadar yanılmışız! Balta, köylerdeki herkesin tepesine inmişti, küçüğünden büyüğüne herkes nasıl ayakta kalacaktı? Açlıktan öldürme cezası gelmişti” (Grossman, 2013, s. 144). Alıntıda görüldüğü gibi, Stalin'in iktidarda olduğu dönemde yaşanan baskıcı ve dayatmacı rejim kendisini kulakların tasfiyesinin yanı sıra, 'açlık' şeklinde de göstermiştir. Yine romanın 14. bölümünde Anna Sergeyevna sözlerine şöyle devam eder:

Ha bu arada, ekine el koyulduğunda, yiyeceğin fonlardan verileceğini açıklamışlardı aktivistlere. Yalandı. Aç insanlara tek bir tahıl tanesi bile vermediler. Ekine kim el koydu? Çoğu bölge yürütme komitesinden, parti bölge komitesinden kendi adamlarımız, Komsomol'dan kendi çocuklarımız, bizim delikanlılar, tabii polis, N.K.V.D. görevlileri, kimi yerde askerî birlikler bile vardı (Grossman, 2013, s. 147).

Yukarıdaki alıntıdan da kolaylıkla anlaşıldığı üzere devletin bütün organları Stalin'in emrini yerine getirmek için âdetâ birbirleriyle yarış halindedirler. Grossman'ın romanının 14. bölümünde Anna Sergeyevna ülkede yaşanan açlığı anlatmaya devam etmektedir:

Sonra sonbahar geldi, yağmurlar başladı, sonra karlı bir kış. Ekmek dersin yok. Bölge merkezinden satın alamıyorsun, çünkü kart sistemi var. İstasyondan alamıyorsun, dükkândan alamıyorsun, çünkü silahlı muhafızlar izin vermiyor. Alınıp satılan ekmek yok. Sonbahardan itibaren patatese yüklenmeye başladı insanlar, ekmek olmayınca o da çabucak bitti. Noel'e doğru büyükbaş hayvanları kesmeye başladılar. Ama kemiklerin üzerindeki et de zayıftı. Tavukları kestiler tabii. Etleri de çabucak yiyip bitirdiler, sütün ise damlası bile yoktu, tüm köyde bir tek yumurta bulamıyordun. Asıl önemlisi ekmek yoktu. Köydeki buğdayı son tanesine dek alıp götürmüşlerdi (Grossman, 2013, s. 148).

Görüldüğü üzere, herkesin günlük yaşamda beslenme alanında vazgeçilmezi olan ekmek, yokluk ve kıtlık zamanında değeri daha da anlaşılan bir besin maddesine dönüşmektedir. Ona alternatif olarak patatesin tüketildiğini ancak onun da çabucak bittiğini belirten Sergeyevna ilerleyen zaman içerisinde diğer besin ürünlerinin de sona

erdiğini en sonunda ise tam anlamıyla köyde bir açlığın baş gösterdiğini dile getirmektedir. Devletin yetkililerinin eldeki bütün buğdayları almasıyla başlayan bu süreç insanların ölmesine ve yavaş yavaş köyün nüfusunun azalmasına sebep olacaktır. Yine romanın 14. bölümünde Anna Sergeyevna sözlerine şöyle devam eder:

Korkunç bir şeydi. Analar çocuklarına bakıyorlar ve korkudan çığlık atmaya başlıyorlar. Eve yılan girmiş gibi çığlık atıyorlar. Bu yılan, ölümün, açlığın ta kendisi. Ne yapmalı? Köylülerin aklındaki tek şey, bir şeyler bulup yemek. Yutkunuyorlar, çenelerini oynatıyorlar, salyaları akıyor. Hep salyanı yutuyorsun, ama salya karın doyurmuyor. Gece uyanıyorsun, etraf sessiz, ne bir konuşma ne de armonika sesi var. Mezarda gibi, sadece açlık dolaşiyor ortalıkta, o uyumuyor (Grossman, 2013, s. 149).

Grossman'ın romanının bu bölümünden yapılan alıntıda betimlenen manzara şunu açıklamaktadır: açlık insanın psikolojisini bozarak onun normal davranışlar sergilemesine imkân vermemektedir. Aç insanlar her türlü fiziksel güçten de mahrum kaldıkları için köyde yaşam durma noktasına gelmiştir. İnsanlar gündelik işlerinin yanı sıra artık eğlence anlamındaki bir etkinlikten de yoksundurlar. Bu durum Sergeyevna'nın kurduğu, '... etraf sessiz, ne bir konuşma ne de armonika sesi var' cümlesinden kolaylıkla anlaşılabilir. Devamında Anna Sergeyevna romanın bu aynı 14. bölümünde köydeki açlığı şu şekilde betimlemektedir:

Açlığı ilaçla iyileştiremezsin. Köy yapayalnız kalmıştı, etraf boştu ve evlerde aç insanlar vardı. Kentten türlü türlü temsilciler de gelmekten vazgeçmişlerdi artık, ne için geleceklerdi zaten. Aç insanların elinden alacak bir şey yoktu, dolayısıyla gelmelerine gerek de yoktu. Tedavi etmeye de, okutmaya da gerek yoktu. Devlet bir insandan hiçbir şey alamadığı zaman o insan yararsız biri olur. Onu ne diye okutsun, tedavi etsin ki? (Grossman, 2013, s. 150).

Yukarıdaki alıntıda belirtildiği üzere, köydeki açlığı görmek ve kontrol etmek için kentteki yetkililer de artık ilk zamanlardaki gibi köye gelmez olmuş ve köyü kendi kaderiyle baş başa bırakır hale gelmişlerdir. Kısacası burada devletin ilgisizliği ve büyük çapta bir ihmâlî söz konusudur. Zaten bu ihmâl altında köylünün elindeki bütün mal varlığının ve tarımsal ürünlerinin elinden alınmasıyla başlamıştır. Çünkü ülke o sırada, 'insan denilen varlık zaten devletin yanında nedir ki?' zihniyetinin egemen olduğu bir dönemi yaşamaktadır. Romanın yine 14. bölümünde Aktivist Anna Sergeyevna yine köydeki açlığı ve beraberinde getirdiklerini resmetmeye devam eder:

Çocuklar ağlıyorlar, uyumuyorlar, gece de ekmek istiyorlar. İnsanların yüzleri toprak gibi, gözleri donuk, bakışları sarhoş. Ayakları yeri yoklayarak, elleriyle duvarlara tutunarak uykulu uykulu yürüyorlar. Açlık insanları sarsak yapıyor. Daha az dolaşıyor, daha çok yatıyorlar. Sürekli hayal görüyorlar: Bir atlı araba katarının gıcırtilarını duyuyorlar, Stalin, çocukları kurtarmak için bölge merkezinden un gönderiyormuş (Grossman, 2013, s. 151).

Alıntıda görüldüğü gibi, açlık yüzünden halüsinasyon gören insanlar sözüm ona Stalin'in kendilerine çocukları hayatta kalsın diye bölge merkezinden un gönderttiğini görmektedir. Buradan çıkan sonuç ise şudur: Köydeki insanların altında Stalin'i şefkatli bir baba ve onları her türlü olumsuzluğa, sıkıntıya karşı koruyacak kurtaracı bir baba gibi görmeleri bize ülkede Stalin'in iktidarı döneminde var olan Stalinizm'den doğan korkuyla karışık bir saygı duyma refleksini anımsatmaktadır. Buradaki Stalin figürü, Fırat Sunel'in romanındaki sürgün yolculuğu sahnelerinden birinde resmedilen Stalin figürü ile de ilişkilendirilebilir. Şöyle ki; Fırat Sunel'in romanında Ahıska bölgesindeki köylerde yaşayan Türkler'in sürgün edilmesi konusunda karşımıza çıkan sahne, sürgün yolculuğu sırasında köyden sürgüne gönderilen insanların Stalin'in memleketi olan Gori'ye geldiklerinde, inandıkları ve kendilerine asla zarar vermeyeceğini düşündükleri liderleri Stalin'e ilişkin görüşlerinin aktarıldığı

sahnedir. Bu sahnede Esmâ ananın kurduğu cümleler bize iki roman arasındaki bu benzerliği gösterir niteliktedir:

«Stalin'in haberi var mı ki bizim böyle sürgün edildiğimizden?» diye sordu Esmâ ana safça. Kuş uçsa Stalin'in haberi olmaz mıydı? Böylesine büyük bir sürgünün ancak Stalin'in emriyle gerçekleştirilebileceğini hepsi biliyordu. Stalin Sovyetler'in ve bütün halkların kahramanıydı. İnsan üstü güçleri olan bir liderdi, hepsinin koruyucusuydu onlar için. Böyle bir liderin nasıl onları sürgün ettirdiğini anlayamıyorlar, yakıştıramıyorlardı. Harbe gönderdikleri oğullarını emanet ettikleri bir babaydı o. Hayal kırıklığı içindeydiler ama biraz saygıdan, daha çok korkudan hiç kimse ağzını açıp Stalin hakkında tek bir söz etmedi (Sunel, 2011, s. 332-333).

Demek ki S.S.C.B.'nin her köşesinde Stalin algısı benzerlik göstermekte ve kendisine karşı korkuyla ve saygıyla karışık bir sevgi duyulmaktadır.

Açlık konusu ile ilgili olarak yine Fırat Sunel'in romanının 'Yaşamak İçin' adlı bölümünde anlatılan bir sahne oldukça etkileyicidir. Stalin'in talimatı ve İçişleri Sekreteri Yoldaş Lavrenti Beria'nın onayıyla bir gecede, hiçbir gerekçe sunulmaksızın veya asılsız gerekçelerle evlerinden ve köylerinden çıkartılıp sürgüne gönderilen Türkler'in akla gelebilecek her türlü insanlık dışı şartlarda yaptıkları yolculuk sırasında yaşadıkları açlığı resmetmesi bakımından aşağıdaki alıntı kayda değerdir:

Ertesi gün bir kamyonla ekme getirdiler. İnsanlar ekmekleri kapışmak için birbirlerini ezdiler. Açlık midelerini bir kurt gibi kemiriyordu ve kendi çocukları eriyip ölürken kimsenin başkasının hakkını düşünecek hali kalmamıştı. Birbirlerinin ellerinden ekmekleri çekiştiriyorlardı. Tüfekli askerler bile çaresizdiler, açlığı silahla korkutamıyor, yiyeceklerin yağmalanmasını engelleyemiyorlardı. Kargaşa sırasında koca bir kazan duru lahana çorbası karların üzerine devrildi. Bu defa karların üzerindeki lahanalar için kavga etmeye başladılar (Sunel, 2011, s. 367).

Sürgün yolculuğunun başlangıcında herkes evinden getirdiği yiyecekleri ve ekmekleri birbirleriyle paylaşmış, bu paylaşım sırasında ise yaşlılara ve çocuklara öncelik tanınmıştır. Oysa ki yukarıdaki bu alıntıda dile getirilmektedir ki, açlık ve ondan doğan çaresizlik insanları maddi ve manevi anlamda tanınmaz hale getirmiştir. Fırat Sunel'in romanının yine 'Yaşamak İçin' adlı bölümünde bu sahnenin devamında anlatılan bir başka açlık dramı sahnesi de oldukça etkileyicidir:

Mustafa Ağa'nın artık ekme paylaşırabilecek durumu yoktu. Kimse hakkında razı gelmiyor, uzatılan ekmekler kapanın elinde kalıyordu. O da açtı, ama küçük çocuğu olmadığı için kimseyle ekme yüzünden kavga etmiyordu. «Ölürsem acımdan ölürüm, ama kimsenin hakkına tamah etmem» diye söylenip duruyordu. Komşularının bir somun kara ekme için insanlıktan çıkmaları onu kahrediyordu (Sunel, 2011, s. 367-368).

Görüldüğü üzere, açlık insanları canından bezdirmiş ve normal şartlardaki ekme ve yemek paylaşımı sırasındaki hiyerarşik düzen anlayışı ortadan kalkmıştır. Yine bu yolculuk sırasında yaşanan açlığa ilişkin bir başka dramatik sahneyi de yazar bize romanının 'Yaşamak İçin' adlı bölümünde oldukça etkileyici bir şekilde resmetmiştir:

Soğuk makarna, lahana haşlaması veya kara ekme, daha dağıtılırken talan ediliyordu. Gittikleri yerde öğütüp ekme yaparlar düşüncesiyle getirdikleri buğdaylar, kuru darılar ve mısır koçanları bile aç midelerde eriyip tükenmişti. Tren bir köyün yakınlarında durdu. Ahmet Ağa oturduğu yerden dışarıyı seyrederken, vagonların karşısında çömelerek dizilmiş, onları izleyen çekik gözlü köylülere gördü. Gücünü toplayıp, yiyecek bir şeyler bulabilir ümidiyle köylülere yaklaştı. Onlarla el kol hareketleriyle biraz konuştuktan sonra karlarda bata çıka vagona dönüp semaverini alıp tekrar yanlarına gitti. Baba yadigarı sim semaverini donmuş birkaç patates ile

değiştirip vagona döndü. Patatesler Ömer'in, Zehra'nın ve Selma'nın ellerinde dolaştı. Kesilip paylaşılmadan önce patatesin kokusunu hepsi derin derin içlerine çektiler. Dünya kurulduğundan beri hiçbir patates bu kadar güzel kokmuş olamazdı. Ahmet Ağa'nın kesecek takati yoktu. Selvi Hanım'dan bir patatesi de vagondaki diğer çocuklar ve Elif için ayırmasını istedi. Yolculuk başladığından beri çocukların birçoğu zaten ölmüştü (Sunel, 2011, s. 371-372).

Fırat Sunel'in romandan alınan yukarıdaki bütün bu alıntılar herhalde insanın açlıkla terbiye oluşunun en güzel resmidir. Gerçi bu insanları şartlar bu duruma getirmiş ve onlara yaşatılmış olan bu açlık ve susuzluk dramı onların özgür iradelerinin dışında gerçekleşmiştir. Sonuç itibariyle genel olarak bir ayrıma gidildiğinde şöyle bir durumla karşılaşmaktadır: Sunel bize romanında üç türlü 'açlık'tan söz etmektedir. İlki romandaki İkinci Dünya Savaşı'ndan doğan kıtlık nedeniyle yaşanan açlık, ikincisi köyün öğretmeni Vitali Aramyan'ın anılarından yola çıkılarak ülkede Birinci Dünya Savaşı ve Ekim 1917 Devrimi sırasında yaşanan açlık, üçüncüsü ise Stalin'in emriyle Ahıska bölgesindeki köylerde yaşayan Türkler'in sürgün yolculuğu sırasında yaşanan açlık.

Vasili Grossman ise romanının 14. bölümünde, 1932-1933 yılları arasında Ukrayna'da yaşanan ve 'Holodomor' olarak adlandırılan büyük açlığı ve büyük kıtlığı yine kahramanı Sergeyevna'nın ağzından şöyle aktarır: "Yemedikleri ne kaldı, fareleri yakaladılar, sıçanları, alacakargaları, serçeleri, karıncaları avladılar, toprağı kazıp solucanları çıkarttılar, kemikleri, derileri, ayakkabı tabanlarını ezip un haline getirdiler, pis kokulu eski derileri erişte gibi kesiyorlar, tutkalı kaynatıp pişiriyorlardı" (Grossman, 2013, s. 152).

Görülmektedir ki açlık, insana her türlü çareye başvurmayı öğretmektedir. Yine bu alıntıda anlatılanlar bize Fırat Sunel'in romanındaki '7 Noyabır' adlı bölümde anlatılan bir başka sahneyi anımsatmaktadır. Şöyle ki; köyün öğretmeni Vitali Aramyan kendi yaşamıyla ilgili olarak ara ara geriye dönüşler yapmaktadır. Yine böyle bir zamanda Ekim 1917 Devrimi'ndeki ateşli yıllarını hatırlar ve Petrograd'ın en hareketli yerlerinden biri olan Nevsky Bulvarı'ndaki olup bitenleri betimlerken burada resmettiği açlık sahnesinde anlattıkları ile Sergeyevna'nın anlattıkları arasında bir benzerlik söz konusudur:

Elleri cebinde ne yapacağını bilemeden Nevsky Bulvarı'na kadar yürüdü. Bulvarda yine insanlar vardı. Ama yüzlerini öfke değil, umutsuzluk sarmıştı. Çar'ın silahlı askerlerine karşı kuru insan kalabalığı ne yapabilirdi ki? Açlığın sokağa döktüğü insanlarla birlikte yürüdü. Bulvarın ortalarına geldiklerinde, tam karşılarından, kışlık saray tarafından gelen askerleri görünce durdular. Midelerini kemiren açlığın ölüm korkusunu bastırıldığı bir andı. Bulvara çakılmış gibi hareketsiz öylece duruyorlardı. «Açız!» dedi yaşlı bir kadın zayıf sesiyle. «Ateş edin!» diye bağırdı kumandan. Askerler birbirlerine baktılar. «Ateş!» diye tekrarladı kumandan kalabalığı göstererek. Tek bir tüfek patladı. Kumandan cansız yere yıkıldı. Nevsky Bulvarı'nda aç insanlara yem olmaktan nasılsa kurtulmuş olan birkaç güvercin kanat çırparak havalandı. Tüfeklerin namluları artık yerdeki kan izlerine bakıyordu. Askerler ağır adımlarla kalabalığa doğru yürüdüler. Onları kadınlar ve çocuklardan ayıran görünmez duvar yıkıldı ve bulvarın orta yerinde kucaklaştılar. Bu kavuşma Çarlık Rusyası'nın tarihe gömüldüğü andı (Sunel, 2011, s. 280-281).

Yukarıdaki alıntıda yer alan '*Nevsky Bulvarı'nda aç insanlara yem olmaktan nasılsa kurtulmuş olan birkaç güvercin kanat çırparak havalandı.*' cümlesi bize açlık konusunu ele almaları bakımından iki roman arasındaki benzerliği göstermektedir. Çünkü hatırlanacağı üzere Anna Sergeyevna da köylerindeki açlığı resmederken insanların açlıktan artık hayvanları bile yemeye başladığını şu sözlerle dile getirmişti: '*Yemedikleri ne kaldı, fareleri yakaladılar, sıçanları, alacakargaları, serçeleri, ...*'

Grossman'ın romanının 14. bölümünde Anna Sergejevna, İvan Grigoryeviç ile yaptığı sohbette köylerindeki açlığı betimlemeye ara vererek, söz konusu açlığın kaynağının ideolojik temelleri üzerine kafa yormaya başlar:

Yardım dersin yok! O zamanlar artık yardım falan istemiyorlardı! Şimdi, bunu düşününce aklımı kaçıyorum, yoksa Stalin, bu insanlardan vaz mı geçmişti? Böyle korkunç bir cinayete başvurdu. Aslında buğday Stalin'in elindeydi. Demek ki, insanları bile bile açlıktan öldürüyorlardı. Çocuklara yardım etmek istemiyorlardı. Yoksa Stalin, Büyük Herodes'ten daha mı kötüydü? Yoksa, diye düşünüyorum, son tanesine kadar buğdaya el koydu, sonra da insanları açlıktan öldürdü. Hayır, böyle yapmış olamaz! Ama sonra da evet oldu, öyle oldu, diye düşünüyorum. Ve hemen, hayır, bu olamaz diyorum (Grossman, 2013, s. 152-153).

Yukarıdaki alıntıdan da kolaylıkla anlaşılacağı üzere bir Sovyet vatandaşı olarak Anna Sergejevna, Stalin'e olan maddî ve manevî her türlü inancında gelgitler yaşamaktadır. Stalin'i kimi zaman azılı bir katil kimi zaman da bunu asla gerçekleştiremeyecek bir lider olarak görmektedir. Çünkü o, bugüne kadar gelmiş geçmiş bütün liderler içinde ülkeyi refaha götürebilecek en iyi, en doğru bir lider olarak beyinlere kazanmıştır. Ancak gerçek, Anna Sergejevna'nın anlattıklarından tamamen farklıdır.

Vasili Grossman'ın romanının yine 14. bölümünde, Anna Sergejevna aktivist olarak çalıştığı kurumun başkanına birgün yaşlı bir adamın gazete getirdiğini ve bu gazetede haberin, sanki ülkede hiç açlık çekilmemiş veya hiçbir şekilde açlık yaşanmamış ve de sanki her şey güllük gülistanlıkmiş havasında oluşturulmuş cümlelerden oluştuğunu dile getirmektedir. Sergejevna yalanlarla süslenmiş ve ülkedeki açlığı yokmuşcasına resmeden haberdeki dikkat çekici ayrıntıları şu şekilde aktarmaktadır:

Hatırlıyorum, yaşlı bir adam başkana bir gazete parçası getirmişti, gazeteyi yolda bulmuş. Orada şöyle bir haber vardı: Ünlü bir Fransız bakan geldi, onu en korkunç vebanın olduğu, bizden daha kötü bir halde insanların insanları yedikleri Dnepropetrovsk bölgesine, büyük bir köye, bir kolhozun çocuk yuvasına götürdüler. Bakan, «Bugün öğle yemeğinde ne yediniz?» diye sordu, çocuklar da, «Hamurlu tavuk çorbası ve pirinç köftesi,» diye yanıtladılar. Kendim okudum, şimdiki gibi gözlerimin önünde bu gazete parçası. Neydi bu? Milyonlarca insanı sessiz sedasız öldürüyorlar ve bütün dünyayı kandırıyorlar! Tavuk çorbası, diye yazıyorlar! Köfte! Oysa burada insanlar ne kadar börtü böcek varsa yiyip bitirdiler. Ve yaşlı adam devam etti konuşmasına, «Çar Nikolay yönetimindeyken gazetelerimiz tüm dünyaya açlığı duyurdu. 'Yardım edin, yardım edin,' diye yazdılar. 'Köylülerimiz ölüyor.' Ya siz canavarlar, siz Büyük Herodes'ler bütün bunları büyük bir şova dönüştürüyorsunuz» (Grossman, 2013, s. 153-154).

Yukarıdaki alıntıda yer alan bilgilerden anlaşılmalıdır ki, o dönemde sistem kendi ayıbını örtmek için her türlü yalana, sahtekârlığa başvurmuştur. Grossman'ın romanının yine 14. bölümünde Anna Sergejevna sözlerine şöyle devam eder: «Ölüm köyde kol geziyordu. Önce çocuklar, yaşlılar, sonra orta yaşlılar. Ölülerini ilk başlarda gömüyorlardı, sonra bıraktılar. Cesetler öylece sokaklarda, avlularda yatıyordu, en son ölenler ise evlerde yatıp kalmışlardı. Ortalık sessizleşmişti. Bütün köy ölmüştü» (Grossman, 2013, s. 155).

Alıntıda görüldüğü üzere, insanlar artık açlık ve kıtlıktan oluşan ölümü bile kanıksar hale gelmiştir. Bu da artık, ölümlerini gömmekten vazgeçmiş olmalarından anlaşılmalıdır. Grossman'ın romanının yine 14. bölümünde Anna Sergejevna köylerindeki açlık nedeniyle, insanların büyük şehirlere belki bir ekmek bulurlar umuduyla akıl almaz bir şekilde geldiklerini dile getirmektedir:

Köylüler sürüne sürüne köylerinden geliyorlardı. İstasyonlar kordon altına alınıyor, bütün trenlerde arama yapıyorlardı. Yollarda her yerde karakol vardı, askerler, N.K.V.D. görevlileri. Ama yine de Kiev'e ulaşıyor, karakollara yakalanmamak için tarlalardan, sürülmemiş topraklardan, bataklıklardan, korulardan geçip geliyorlardı. Bütün dünyaya karakol kuramazsın ya. Bu insanlar artık yürüyemiyor, sadece sürünüyordu. Kent halkı kendi işine gücüne koşturuyor, kimi işe kimi sinemaya gidiyor, tramvaylar geçiyor, aç insanlar ise kent halkının arasında sürünüyorlardı: çocuklar, adamlar, genç kızlar. İnsan değil de sanki dört ayaklı pis bir köpek ya da kedi gibi görünüyorlardı. Ama hâlâ insan gibi davranmak istiyor, utanıyorlardı. Ama bunlar buraya kadar gelebilen şanslı insanlardı, on binde bir kişi (Grossman, 2013, s. 156).

Yukarıdaki alıntıda betimlenen manzara karşısında insan söyleyecek söz bulamamaktadır. Açlıkla savaşıyor bu insanlar bir yandan da hor görülmedikleri. Grossman'ın romanının yine 14. bölümünde Anna Sergeyevna sözlerine şöyle devam eder:

Sabahları katanalar koşulmuş yük arabaları geliyor, gece ölenleri topluyordu. Böyle bir araba gördüm, çocuk cesetleri üst üste konulmuştu. Dediğim gibi, incecik, upuzun, yüzleri, gagası sivri ölü kuşlar gibiydi. Bu yavru kuşlar uçup Kiev'e kadar geldiler, peki ne yararı oldu? Aralarında hâlâ kuşlar gibi cıvıldaşanlar, olgunlaşmış başaklar gibi boynunu bükenler vardı. Arabacıya sordum. Adam elini salladı, 'Gidecekleri yere götürüncüye kadar sesleri kesilir,' dedi. O gün bir Moskova gazetesi almıştım. Maksim Gorki'nin çocuklar için eğitici oyuncakların gerekli olduğuna ilişkin bir yazısını okudum. Katanaların çöplüğe taşıdığı bu çocuklardan Maksim Gorki'nin haberi yok muydu acaba? Oyuncakları ne yapacaklardı onlar? Belki de haberi vardı Gorki'nin. Herkes nasıl susuyorsa o da aynı şekilde susuyordu. Ve bu ölü çocukların tavuk çorbası içtiğini yazanlar ne yazıyorlarsa o da onu yazıyordu (Grossman, 2013, s. 156-157).

Yukarıdaki bu alıntıda anlatılanlar, açlık yüzünden gerçekleşen ölümlerin artık kanıksanmış olduğunun ispatıdır. Her iki romandan da, açlık konusuna ilişkin yapmış olduğumuz bütün bu alıntılardan anlaşıldığı üzere, ülkede o dönemde yaşanmış olan kıtlık ve beraberindeki açlık insanlık tarihinde kara bir sayfa olarak yerini almıştır.

Sonuç

Vasili Grossman'ın *Her Şey Geçip Gider* ve Fırat Sunel'in *Salkım Söğütlerin Gölgesinde* adlı eserleri karşılaştırmalı edebiyat bilimi verileri çerçevesinde tarihsel dönemde yaşanmış olan açlık konusunu ele alışları bakımından incelenmeye çalışılmıştır. Her iki yazarın da tarihsel bir dönemi anlattıkları romanlarında olayları kurgularken o dönemde yaşanmış olan olaylardan uzaklaşmadan, ancak aynı zamanda da kendi imgelem dünyasından kopmadan hareket ettikleri görülmüştür. Yine her iki yazar da, gerek II. Dünya Savaşı sonucunda oluşan ve gerekse Stalin dönemi Rusyası'nda gerçekleştirilen ekonomi politikaları çerçevesinde uygulanan kolhozlaştırma sürecinde yaşanmış olan açlık konusunu gayet güzel bir şekilde aktarmışlardır. Bunlara ilaveten Fırat Sunel, eserinde Ahıska Türkleri'nin 1944 yılındaki sürgün yolculuğu sırasında yaşadıkları açlığı, Vasili Grossman ise eserinde 1932 yılındaki Ukrayna'da yaşanan açlığı resmetmiştir.

Her Şey Geçip Gider ve *Salkım Söğütlerin Gölgesinde* adlı eserlerde açlık konusunu anlatan çok sayıda örneğe rastlanmıştır. Her iki romanda da Stalin dönemi Rusyası'nda yaşanmış olan olayların özüne zarar verilmeden yani bu olayların özü değiştirilmeden, sözkonusu bu olaylar kurgusal da olsa oldukça gerçekçi bir şekilde resmedilmiştir. Bundan başka, her iki yazarın da, S.S.C.B.'de nice hayatların, yanlış

bir şekilde uygulanıp yürürlüğe girmiş olan politikalar sonucunda nasıl karardığını oldukça çarpıcı bir kurguyla resmettikleri görülmüştür. Bununla birlikte söz konusu romanlar elbette sadece açlık konusu ile sınırlı değildir. Yazarlar o dönemde yaşamış olan her türlü olayı yazar olma sorumluluklarının kendilerine yüklediği görev bilinci içerisinde gayet edebî bir dille kaleme almışlardır. Yine ülkede Stalin döneminde uygulanmış olan ekonomi politikalarının, eserlerdeki yansımaları üzerinde durularak; kolhoz, açlık, çalışma kampları, özgürlük ve sürgün konularının söz konusu romanlarda yazarlar tarafından okuyucuya ne şekilde aktarıldığı incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda her iki yazarın, her ne kadar romanlarının anlatım biçimleri, teknikleri ve kurguları birbirinden farklı olsa da yukarıda dile getirilen konuları gerçekçi bir biçimde okuyucularına aktardıkları görülmüştür.

Bundan başka, çalışmaya kaynaklık eden romanların yazarları aynı dönemde yaşamamışlardır. Yani Grossman'ın aksine Fırat Sunel S.S.C.B.'de ve de Stalin döneminde yaşamamış bir yazardır. Ancak her ne kadar aynı dönemde yaşamamış yazarlar olsalar da, eserlerinde anlattıkları tarihsel dönemi yazar olmalarının kendilerine yüklediği görev bilinciyle okuyucularına gereği gibi yansıtabilmeyi başarmışlardır. Sonuç olarak; yazınsal metinlerdeki ortak bir tema olarak Stalin Dönemi Rusya'sında (1924-1953) yaşanmış olan açlık konusunun yazarlar tarafından ne şekilde ele alındığını inceleyen bu çalışma ile farklı çağlarda yaşamış olan yazarlar, Vasili Grossman ve Fırat Sunel'in kalemi üzerinden iki farklı toplumun söz konusu döneme yükledikleri anlamın ne olduğu gösterilmeye çalışılmıştır.

Kaynakça

- Aytaç, G. (2003). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*. İstanbul, Say Yayınları.
Buran, A. (2016). *Kurşulanan Türkoloji*. Ankara, Akçağ Yayınları.
Burnham, J. (t.y.). *Rus-Amerikan Dünya Mücadelesi*. İstanbul, Nebioğlu Yayınevi.
Gallo, M. (2001). *Les Clés de l'Histoire Contemporaine*. Paris, Éditions Fayard.
Grossman, V. (2013). *Her Şey Geçip Gider*. (Çev., Ayşe Hacıhasanoğlu), İstanbul, Can Yayınları.
Sunel, F. (2011). *Salkım Söğütlerin Gölgesinde*. İstanbul, Profil Yayıncılık.